

Grammatik

Personlige pronominer Institutionaliserede præpositioner

Laila Kjærbæk
FIO2010

Onsdag den 2. juni 2010

Pronominer (stedord)

Et pronomen er et ord, der står i stedet for eller henviser til andre ord, først og fremmest substantiver og nominalhelheder.

Fx: *Hvem har set min bog? Jeg kan ikke finde **den**.*

Pronominer (stedord)

• Personlige

- fx jeg, du (De), han, hun, den (det), vi, I (De), de; mig, dig (Dem), ham, hende, os, jer (Dem), dem; hans, hendes, deres.

• Possessive (ejestedord)

- fx min (mit – mine), din (dit – dine), sin (sit – sine), vores

• Refleksive

- sig

• Refleksivt possessive

- fx sit, sine

• Reciprokke

- hinanden

• Demonstrative (påpegende)

- fx den (det – de, denne (dette – disse)

• Interrogative (spørgende)

- fx hvem, hvad, hvis

• Relative (henførende)

- fx som, der, hvis

Personlige pronominer

Hvad er et personligt pronomen?

Det har ikke nødvendigvis noget med 'personer' at gøre.

Pronomen = stedord (dvs. et ord, der kan stå i stedet for noget andet).

For at kunne bruge et personligt stedord, skal vi kende:

- 1) Person
- 2) Numerus (tal) (singularis (ental)/pluralis (flertal))
- 3) Genus (køn) (hvis der er tale om 3.person)
- 4) Kasus (fald) (findes ved at analysere sætningen)

Personlige pronominer

Singularis	1. person	2. person	3. person
Nominativ	<i>jeg</i>	<i>du (De)</i>	<i>han, hun, den (det)</i>
Akkusativ	<i>mig</i>	<i>dig (Dem)</i>	<i>ham, hende, den (det)</i>
Dativ	<i>mig</i>	<i>dig (Dem)</i>	<i>ham, hende, den (det)</i>
Pluralis	1. person	2. person	3. person
Nominativ	<i>vi</i>	<i>I (De)</i>	<i>de</i>
Akkusativ	<i>os</i>	<i>jer (Dem)</i>	<i>dem</i>
Dativ	<i>os</i>	<i>jer (Dem)</i>	<i>dem</i>

Personlige pronominer

Den høflige tiltaleform *De* (2. person singularis/pluralis) bøjes *De, Dem, -, Dem*.

Formerne er sammenfaldende i akkusativ og dativ (se foregående slide).

At der alligevel er tale om to forskellige kasus fremgår af en sætning som fx: *Hun gav **ham den***.

I denne sætning er **den** akkusativ (genstanden for handlingen), mens **han** er dativ (den for hvem handlingen udføres).

Personlige pronominer

- Den svenske pluralisform *ni* eksisterer ikke på dansk.
- Den høflige tiltaleform *De* (2. person singularis) anvendes kun sjældent på dansk.

Personlige pronominer

- **Possessive pronominer**
 - De possessive pronominer betegner ejendoms- eller tilhørsforhold.
 - De fungerer først og fremmest som bestemmere i nominalhelheder.

Personlige pronominer

- **Refleksive pronominer** (tilbagevisende stedord)
 - Strengt taget har denne gruppe kun ét medlem, nemlig ordet *sig*.
 - Det fungerer først og fremmest som ikke-subjekt refererende til sætningens subjekt
 - *Han slog sig* (*sig* viser tilbage til *ham*)
 - *Hun kom til sig selv* (*sig* viser tilbage til *hun*)
 - *De ærgrede sig* (*sig* viser tilbage til *de*)
 - Også det possessive pronomen *sin* (*sit* - *sine*) bruges refleksivt (tilbagevisende) (fx *Han slog sit hoved*).

Personlige og possessive pronominer

	Nominativ	Akkusativ	Genitiv	Possessiv
1. Person singularis	<i>jeg</i>	<i>mig</i>	-	<i>min, mit, mine</i>
2. Person singularis	<i>du</i>	<i>dig</i>	-	<i>din, dit, dine</i>
3. Person singularis hankøn	<i>han</i>	<i>ham</i>	<i>hans</i>	-
3. Person singularis hunkøn	<i>hun</i>	<i>hende</i>	<i>hendes</i>	-
3. Person singularis utrum	<i>den</i>		<i>dens</i>	-
3. Person singularis neutrum	<i>det</i>		<i>dets</i>	-
1. Person pluralis	<i>vi</i>	<i>os</i>	<i>vores</i>	<i>vor, vort, vore</i>
2. Person pluralis	<i>I</i>	<i>jer</i>	<i>jeres</i>	-
3. Person pluralis	<i>de</i>	<i>dem</i>	<i>deres</i>	-

I dag opfattes *vor*, *vort* og *vore* som gammeldags og erstattes oftest af *vores*.

Refleksive pronominer

1. person singularis	Jeg slog <i>mig</i>
2. person singularis	Du slog <i>dig</i>
3. person singularis (hankøn)	Han slog <i>sig</i>
3. person singularis (hunkøn)	Hun slog <i>sig</i>
3. person singularis (utrum)	Den (bjørnen) slog <i>sig</i>
3. person singularis (neutrum)	Det (dyret) slog <i>sig</i>
1. person pluralis	Vi slog <i>os</i>
2. person pluralis	I slog <i>jer</i>
3. person pluralis	De slog <i>sig</i>

Det er kun i 3. person, singularis og pluralis at der optræder et særligt refleksivt pronomen: *sig*. I de andre personer bruges det personlige pronomen i akkusativ også som refleksivt pronomen.

Refleksivt pronomen i pluralis

På svensk kontrasterer refleksivt possessivt pronomen i 3. person flertal (*sin, sitt, sina*) med den tilsvarende genitiv-form (*deras*).

På dansk er der i begge tilfælde samme form (*deres*).

Svensk: Kvinnorna väntade på *sina/deras* barn (=egne børn/andes børn)

Dansk: Kvinderne ventede på *deres* børn (=egne eller andres børn)

Refleksivt possessivt pronomener

1. person singularis	Jeg tog <i>mit</i> tøj og gik
2. person singularis	Du tog <i>dit</i> tøj og gik
3. person singularis (hankøn)	Han tog <i>sit</i> tøj og gik
3. person singularis (hunkøn)	Hun tog <i>sit</i> tøj og gik
3. person singularis (utrum)	Den (bjørnen) tog <i>sine</i> unger og gik
3. person singularis (neutrum)	Det (dyret) tog <i>sine</i> unger og gik
1. person pluralis	Vi tog <i>vores</i> tøj og gik
2. person pluralis	I tog <i>jeres</i> tøj og gik
3. person pluralis	De tog <i>deres</i> tøj og gik

Reciproke pronomener (gensidige stedord)

Sammensætningerne (og synonymerne) *hinanden* og *hverandre* benævnes reciproke pronomener, og de henviser til et indbyrdes forhold, der vedrører et pluralissubjekt.

I dag opfattes *hverandre* som gammeldags og er på vej ud af sproget.

Fx

Drengene slog *hinanden*

Vi mødte *hinanden* i Danmark

De fem københavnske fodboldklubber satte *hinanden* stævne

Personlige pronominer - øvelse

Understreg de personlige pronominer (fx *jeg, vi, dem*).

1. Jeg har mange gange givet udtryk for min sympati. Hvis politikerne virkelig vil gennemføre projektet, så samler de pengene ind. Det ville man respektere. Men flertallet bestemmer. Det må vi bøje os for.
2. Ansvarlige mennesker som dig og mig ville aldrig gøre det han har gjort.
3. Fuglene forsvandt i det fjerne. Gid de ville komme tilbage, ønskede Sigrid. Hun syntes de var lykkens fugle. Ville de svigte hende?

Personlige pronominer - øvelse

Hvad er forskellen?

1. Emil lukkede døren bag **sig**.
Emil lukkede døren bag **ham**.
2. Jens besluttede at hævne **sig**.
Jens besluttede at hævne **ham**.

•*ham* er et almindeligt personligt pronomen.

•*sig* er et reflektivt pronomen. Det viser altså tilbage til subjektet i sætningen.

Possessive pronominer - øvelser

Skriv de possessive pronominer nedenunder i den rækkefølge de kommer.

"Vejret var jo ikke det bedste," sagde Peter. "Og ____ båd var for lille." "Ja, det var den vel," sagde Søren. "Hvorfor kunne han ikke låne ____?"

____ er ikke stort større end ____ egen, og hvorfor skulle vi egentlig låne ham ____ båd?" svarede Peter. "Han kunne jo så lige så godt have lånt ____, kunne han ikke?"

"Jeg låner ikke ____ båd ud, det ved du godt," sagde Søren. "Og desuden er han ikke ____ bror."

Possessive pronominer - øvelser

Hvad er forskellen?

- Hun har læst alle **sine** bøger.
Hun har læst alle **hendes** bøger.*
- Han pudser **sin** bil.
Han pudser **hans** bil.*
- Han kyssede **sin** kone og kørte en tur med hende i **sin** bil.
Han kyssede **hans** kone og kørte en tur med hende i **hans** bil.*
- Merete kunne ikke huske **sit** telefonnummer.
Merete kunne ikke huske **hendes** telefonnummer.*

Pronominer - øvelse

Indsæt det manglende pronomen

1. De vil mødes med ____ (I) om en time.
2. Vi har aldrig mødt ____ (de) tidligere.
3. ____ (I) skal det nok gå godt.
4. ____ (hun) skal man holde sig fra.
5. Hende kan ____ (du) da godt huske.
6. Jeg kender ____ (du).
7. Hvis man ikke låser bilen, så stjæler de fra ____ (man).
8. Ja, ____ (vi) kender hinanden.
9. ____ (vi) skal I ikke kalde for dovne hunde.

Pronominer - øvelse

Indsæt det manglende pronomen

10. Hun ville skilles fra ____ (han).
11. ____ (han) holder hun af.
12. ____ (vi) vil gerne besøge dig på tirsdag.
13. Vi glæder ____ (vi) til at se dig på fredag.
14. Jeg har kun mødt ____ (hun) en gang tidligere.
15. ____ (jeg) går hun aldrig i byen med.
16. Han slog ____ (jeg).
17. Må ____ (de) besøge mig i næste uge?
18. ____ (du) går hun altid i byen med.
19. ____ (de) vil jeg ikke sælge huset til.

Pronominer - øvelse

Indsæt hans, sin, sit, sine

H.C. Andersen er en berømt digter, og ____ eventyr bliver læst i hele verden. ____ autobiografi hedder "Mit livs eventyr". Her fortæller H.C. Andersen om ____ liv og ____ erfaringer. ____ far var skomager og en klog mand, og han holdt meget af ____ søn. Drengen legede gerne med ____ dukketeater og lavede tøj til ____ dukker. Derfor mente ____ mor, at han skulle i skrædderlære. Men H.C. Andersen ville forsøge ____ lykke ved teatret. En spåkone havde fortalt moderen, at hendes søn ville blive berømt. Derfor gav hun ____ søn lov til at rejse til København. ____ oplevelser i hovedstaden var sørgelige, men endelig nåede han sit mål: at blive berømt. Mange af ____ eventyr beskriver situationer fra ____ liv. I "Hun duede ikke" fortæller H.C. Andersen om ____ mor og hendes arbejde som vaskekone. I "Den grimme ælling" beskriver han ____ egen historie.

Tak for i dag